

KLIC TRIGLAVA

V današnji številki:

NAROD, REŽIM IN
EMIGRACIJA

365

OKTOBER 1969

Pisma uredniku

SOKOLI, SLOVENSKI NAROD IN JUGOSLAVIJA

Uredniku Klica Triglava.

V avgustovski številki KT čitam, da je vaša pozornost vzbudilo dejstvo, da v kolektivnem odgovoru slovenskih Sokolov g. Žebotu, objavljenem v 2. številki SOKOLSKEGA VESTNIKA manjka podpis g. Ivana Drčarja, staroste Jugoslovanskega Sokola v Ameriki. Na to dejstvo me je takoj ob izidu 2. številke SV obvestil g. Drčar sam s prošnjo, da v prihodnji številki pomoto popravim, kar bom seveda tudi storil. Ker niste priobčili odgovora g. Žebotu, Vam popravka nisem poslal.

Pomote je kriva moja nepazljivost, ki izvira iz naglice dela. Pozabil sem popraviti v osnovnem tekstu nahajajočo se številko 19 z 20, kolikor je bilo podpisnikov kolektivnega odgovora potem, kot je na svojo željo bil kot podpisnik dodan tudi g. Peter Urbanc. Pri pregledu matrice je zopet bila kriva naglica: mesto čitanja imen se je preštelo imena in skupek je odgovarjal številu devetnajst.

Prosim, ne polagajte prav nikake važnosti na to, da nisem objavil v SV vzrokov, ki so Vas napotili, da ste objavo kolektivnega odgovora slovenskih Sokolov odklonili in pogojev, pod katerimi bi vendarle ta odgovor objavili v vašem listu. Smatral sem pač zadevo za končano in bi bilo vsake besede škoda. Mislili ste si lahko sami, da si nobena, ne le sokolska organizacija, ne bu pustila od urednika staviti pogojev za objavo. To lahko stori posameznik, če bi zahtevane spremembe bile zanj sprejemljive.

V resnici je naš kolektivni odgovor prispel v Vaše roke dokaj pozno - potem, ko se je o sokolski prvodcem berski poslanici že razvila polemika v vašem časopisu. Jasno je, da posamezniki lahko odgovarjajo takoj, naša organizacija, ki v svojem poslovanju sledi demokratskim načelom soglasnosti ali vsaj večine glasov, pa je bila vezana na dolgotrajno pisarjenje širom celega sveta, ki je zahtevalo tedne časa.

Če pa želite, da v prihodnji številki SV objavim njegovim bravcem razloge odklonitve in vaše pogoje za objavo odgovora g. Žebotu, to prav drage volje storim, ker pač ni nikakih posebnih razlogov, da tega ne bi smeli ali hoteli storiti. Naše poglede na položaj in našo miselnost itak lahko vsakdo spozna, če tako želi, iz pisanja SOKOLSKEGA VESTNIKA samega, v katerega prispevajo članke Sokoli vseh naših jugoslovanskih narodov.

Prosim vas za objavo tega pisma in se vam za to toplo zahvaljujem.

DUŠAN R. SVETLIČ
urednik Sok.Vestnika

Uredniku Klica Triglava.

Madžari so po mojem mnenju v Evropi edini, ki se podpisujejo najprej s priimkom in potem s krstnim i-

menom. Zato ne razumem, zakaj ste zasukali imena in priimke podpisnikov sokolske izjave (KT 363). V SOKOL, VESTNIKU so vsa imena podpisana pravilno, najprej ime in potem priimek, kot je navada že iz davnih časov. Ali ste že kdaj slišali za Trubar Primoža, Vodnik Valentina, Prešeren Franceta ali Jurčič Josipa. Posebno me moti, da zaradi zasukanih imen velikokrat berem v zapadnih časopisih, da je recimo Prešeren FRANCE storil to ali ono in ga v nadaljnjem oslavljajo z M., Mr. ali Herr P. France.

JOŽE KASTELIC

/ Se strinjam, toda na originalnem kolektivnem pismu so podpisniki postavili priimek pred krstnim imenom. Očividno je bil SOKOL, VESTNIK, ki je zasukal imena.
Ur./

'POSLEDICE ŠESTEGA JANUARJA'

Uredniku Klica Triglava.

Članek dr. ing. Macjuša (KT 363) me je pripravil do tega, da sem še enkrat prebral "40 let posledic šestega januarja" dr. Žebota. Vsaj v enem se z dr. ing. Macjušem strinjam. Tudi meni se zdi, da so taki članki vernejši odraz pisca samega kot pa dogodkov, ki jih opisuje. Že stara navada je tako med Slovenci kot v Srednji Evropi na splošno, da pisci izrabljajo vse mogoče obletnice za propagiranje lastnih pogledov na sedanje razmere. Nazoren primer je sokolska izjava za lanski 1. december. Jalovo bi bilo publicistiki te vrste očitati pristranost, neobjektivnost in pomanjkanje znanstvenega duha pri zgodovinskih raziskavah, saj so prav te lastnosti njen ponos in glavno orožje. Ne gre se ji za to, da bi se kot znanost trudila pri odkrivanju resnice. Gre ji za to, da razširja poglede, ki so nujno subjektivni in pristranski. Dvomim, da je dr. Žebot hotel pisati znanstveno razpravo o zgodovini Jugoslavije v zadnjih 40 letih. Bolj verjetno je hotel ilustrirati nekaj svojih pogledov na Jugoslavijo, s katerimi se nekateri strinjajo, drugi pa ne. Mimogrede rečeno so se ti pogledi že precej omehčali.

Šestavki, v katerih pisci s prikrojeno zgodovino razlagajo svoje sedanje poglede, nudijo cenen nadomestek za resničen študij zgodovine, ki bi ga bili Slovenci krvavo potrebni. Na žalost tudi dr. ing. Macjuš uporablja cenen nadomestek. Poleg tega se vdaja še eni stari in slabi navadi s tem, da se obreguje ob dr. Žebota osebno. Brez nadležnega obreganja bi članek zvenel bolj vljudno in okusno. K prepričljivosti pa bi mu pomagalo, če bi navajal popolnejše dokaze, namesto da se zgraža nad nepopolnimi. Z dejstvom spodbija prvotno navedbo samo glede kraljevih namestnikov. Glede Sokolov se zateka k čustvenim izlivom. Glede federacije mimogrede postavi presenetljivo trditev, da slabi državo. Glede "plemen" pa se zaleti z glavo v zid. Vedeti je namreč treba, da izraz "pleme" za Slovence vsaj že leta 1918 ni bil tuj v slovenski politični govorici, pa naj se še tako čudno sliši. Danes se morda zdi samo po sebi umevno, da z ukazom ni mogoče
(Dalje na str. 12)

LONDON, 4. OKTOBRA 1969.

LETO XXII. ŠTEV. 365.

SLOVENSKI MOLK

SLOVENCİ doma so spet umolkneli. V opojnih tednih sredi poletja so dali duška ogorčenju, ki se je nabiralo skozi dolga leta in je privrelo na dan ob nesrečnem po sojilu za mesto. Slovencem so se razvezali jeziki in naslajali so se nad lastnim pogumom, da se vendarle upajo kaj reči proti oblasti. Te vrste svoboda je nekaj novega, saj tudi pred tridesetimi leti ni bila izdatna. Je vzpodbudna in obojetajoča, čeprav je bila kratkokrajna. Izvršni biro jim je sicer zavezal jezik, ni pa odstranil vzrokov, ki so privedli do izbruha. Če misli, da bo s tem utrdil enotnost med jugoslovanskimi narodi, se preteto moti. Ogorčenje se bo spet kopičilo na tistem. Mi, Slovenci v svobodnem svetu, pa bomo spet prevzeli nalogo, da govorimo v ime nu tistih, ki morajo molčati.

Nič ne bo škodilo, ampak zelo koristilo, če po - vzdignemo glas zunaj Jugoslavije, kjer se pozvzigamo na partijo. Pozivi k strnjensosti morda ganejo kakega komunista, toda tudi ta naj pomisli, kakšno ceno mora plačati. Požreči mora nepravilne očitke, da je sodeloval pri nedemokratskem pritisku, in zatajiti mora prepričanje, da je imel vsaj štirikrat prav, ko je zaradi cestnega posojila zarobantil. Res je bilo proti koncu julija nekaj organiziranega "pritiska". Ogorčenje javnosti je bilo sicer spontano. Toda če se slovenski časopisi ne bi zavzeli za stvar, se za ogorčenje ne bi slišalo. In če časopisi ne bi dobili namiga od zgoraj, se za stvar ne bi zavzeli do take mere. Vendar je osupljiv nesmisel, da temu pritisku Zveze komunistov odrekajo demokratičnost. Po lastni definiciji ZK si kaj bolj demokratičnega ni mogoče predstavljati, kot so prepričljivo zatrjevali slovenski komunisti, predno jim je Izvršni biro zavezal jezik. Tudi po svobodnejših definicijah demokratičnosti ni mogoče zanikati, da so voditelji zares govorili, kot je ljudstvo čutilo.

Zelo pomembno je, da se komunistični voditelji - oni zgoraj, kot pravi Tito, - ne drže niti lastnih definicij demokracije, kadar jim ne prija. V starih stalinističnih časih je bilo tako spreminjanje pravil in definicij po trenutni potrebi vsakdanja stvar. V stalinističnih časih je bilo nekaj danes belo in jutri črno, kot se je zazdelo vodi-

teljem. Toda mnogi so verjeli, da so tisti časi minili. Tudi mi smo upali, da tisti časi minevajo; zato pa še celo moramo poudariti, da so tisti zgoraj sicer menjali dlako, ne pa čudi. Kdor bi hotel pokazati, kdo ovira demokratični napredek v Jugoslaviji, bo prav storil, če bo uperil prst na one zgoraj, predvsem na Izvršni biro s Titom na čelu. V tem izvršnem biroju sta dva Slovenci: Stane Dolanc, ki je mlada šlapa, in Edvard Kardelj, ki je stara cokla. In Kardelj je bil tisti, ki je na seji biroja načelno in teoretično pobil slovensko protiviljenje proti postopku Zveznega izvršnega sveta. Zanimanje za Kardeljev govor je seveda veliko večje kot za Popitovega, pa ga kljub temu niso objavili. Zdi se, da je Kardelja samega sram pred lastnimi narodnjaki svojih izvajanj.

Kot slišimo, je Kardelj v Kozjem (gl. Od meseca do meseca) v omiljeni obliki povzel glavne misli in govora v Izvršnem biroju. Vodilna misel je jasna: kdor kritizira oblast, spodbija temelje družbe. Hitler in Stalin sta trdila isto. Kardelj je za primer navedel Českoslovaško: tam so vse preveč govorili o svobodi in demokraciji in napačili staro vlado, pod Novotnim, ne da bi sprevideli, da s tem rušijo socializem. Seveda so Sovjeti z istim argumentom upravičevali svoj vdor v deželo. Kardelj invazije ni zagovarjal, ker se boji za svojo kožo in ne bi rad, da se Sovjeti kdaj lahko nanj sklicevali, ko bi vdrl v Jugoslavijo. Toda kljub temu je slovenske komuniste strašil s češkoslovaškim zgledom. Na ta način je jasno pokazal, da je okostenel reakcionar.

Kaže, da Kardeljeve pridige niso šle do srca slovenskim komunistom s Kavčičem, ki trenutno posebej napredno in zmerno v Sloveniji. Kavčič se odlikuje po tem, da ni zaletel in da ni dogmatik. Prav zaradi tega Slovenija lahko upa, da jo bo kam pripeljal, ne da bi jo zavozil. Toda zaradi istih lastnosti se Kavčič ne bo zaletaval z glavno v zid, čeprav je prepričan, da ima prav. Zato pa si glave tudi ne bo razbil. Ni bilo mogoče pričakovati, da se bo odkrito uprl Izvršnemu biroju. Delal bo po svoje in po tistem. Glavno je, da mu centralisti ne pristrižejo petoti, kar se jim zaenkrat še ni posrečilo. Pomembno je,

da se do zdaj še ni javno pokesal in samokritično obtožil grehov proti federaciji, kar bi v starih časih bilo neizogibno.

Toda tako daleč pa seveda še nismo prišli, da bi zmagala pravica. Tito, Kardelj in drugi zgoraj so za to poskrbeli. Zadnjič smo navedli štiri točke, v katerih so se Slovenci po pravici pritoževali proti zvezni vladi. Prvo točko je mogoče imenovati pohlep po denarju, toda ta slovenski pohlep več kot odtehta zelena zavist Jugoslovancev onkraj Sotle, ki mednarodnega denarja ne morejo tako dobro porabiti, kot bi ga Slovenci. S tem pridemo do druge točke, pametnega nalaganja sredstev. Tretja točka se tiče poslovanja zvezne vlade in četrta načina, kako zvezna vlada obvešča javnost. Dobro bi bilo, če bi se ob tej priliki vsi Jugoslovani zamislili, kajti te zadnje tri točke se ne tičejo Slovencev samih. Vsaj Hrvatom bi moralo biti jasno, da so bile slovenske pritožbe tudi njim v prid. Vsem - Hrvatom, Srbom, Bosancem, Makedoncem in še Črnogorcem povrh - bi moralo biti jasno, da **zapravljanje, zmedeno poslovanje in prezirljivo obveščanje javnosti** niso v prid ne Slovincem ne drugim narodom Jugoslavije. Tradicije zapravljanje, zmede in oblastnega postopanja so na Balkanu zelo močne, pa naj izvirajo iz bizantinskih ali turških časov. Vsem, ki hočejo živeti v Jugoslaviji, pa bi moralo biti jasno, da se je takih balkanskih navad v moderni državi treba odvaditi. Kajti po bizantinsko, po turško, ali po balkansko se pride na boben. S takimi navadami nikakršna Jugoslavija ne bo uspevala. Vsi, ki premišljajo o Jugoslaviji, doma in po svetu, naj si to zapomnijo.

IDEJE NIMAJO MEJA

"Zgodovinar" Franček Saje je spet dobil zaupno nalogo, kakor jo je že opravil v letih 1950-52, ko je prišlo do izdaje prve in nato dopolnjene druge izdaje njegovega 'Belogradizma'. Tudi to pot so ga poklicali na Tajništvo za notranje zadeve odn. v Udbo in mu dali na razpolago njihove arhive. Pred mnogimi leti je pisal svoj znanstveni 'Belogardizem', da bi pred javnostjo "razkril izdajalsko vlogo" pok. profesorja Šolarja in pripravil razpoloženje za kasnejši proces proti profesorju. Zdaj pa je njegova naloga, da "razkrije izdajalsko vlogo" prof. dr. Cirila Žebota.

Kot smo že pisali, gresta obe Žebotovi knjigi o "Sloveniji včeraj, danes in jutri" močno na živce režimskim skrajnežem v Ljubljani, ker obe deli na zmeren, resen, konkreten in razumljiv način odkrivata slovensko problematiko našega časa in iščeta ter nakazujeta pota za reševanje te problematike. To pa je seveda daleč bolj nevarno početje, ker gre za resnično in živo posredovanje idej zlasti novim slovenskim rodovom, kot pa že zdavnaj zastarela "protikomunistična propaganda" rane povojne dobe. Da je temu tako priča hitra razprodaja prve Žebotove knjige in veliko zanimanje za njegovo drugo knjigo,

ki je izšla letos poleti. K temu lahko dodamo še širjenje številnih letakov in časopisja ob mejah, katere vsak week-end prekoračijo deset in deset tisoči slovenskih in tujih ljudi v obe smeri. Vse kajpak v smislu "dialoga", proti kateremu se režim v domovini ne more in tudi ne sme izreči v načelu, če noče biti reakcionaren oziroma če hoče obdržati meje odprte (in tu je nujnost 'Daj-Dama' več kot očitna), dialoga, katerega nujnosti v moderni dobi seveda ne morejo dojeti na eni strani tako stalinistično usmerjeni in vzgojeni skrajneži na levi kot na drugi strani desni skrajneži v emigraciji.

Ker je tako težko če že ne nemogoče onemogočiti političen in idejni razgovor s Slovenci v domovini, zlasti z mislečo mladino, ki ne vidi na obzorju nobenih pravih perspektiv, se mora zateči stalinistična VOSovska klika k istim sredstvom, s katerimi se je zagnala v pok. profesorja Šolarja: na 'zgodovinskih' dokumentih prikazati 'zločinški, izdajalski in amoralni značaj' režimu trenutno najbolj nevarnega človeka. Ni čisto nič važno čigavih citatov se je treba tu poslužiti, v kakšno medsebojno zvezo jih spraviti in kako prirediti ali iztrgati iz konteksta, niti ni važno, kako je tajna policija prišla do raznih izjav ali 'dokumentov'. Za 'zgodovinsko' osvetlitev 'zločinca' in njegovega 'zločina' je vse dopustno.

Da pa bi cela zadeva imela na zunaj čim bolj verodostojen videz, jo je potem treba še objaviti pod imenom partijsko manj eksponiranega človeka. In kdo bi lepše in boljše opravil tak Judežev posel kot Franček Saje, meščanska politična reva brez vsake hrbtenice - za skledo leče...

VEST SLOVENSTVA

Ob Simčičevi "Napitnici" (gl. str. 9.) velja vprašati, zakaj je tolikšno število slovenskih emigrantov zapadlo v mrtvilo. Mar niso tudi oni podobno kot Silonejev Celestin šli v pregnanstvo zaradi poslanstva, ki so ga čutili v sebi? Da v svetu pričajo resnico, domovino pa opozarjajo na razlike med prisilo in svobodo, in da se v svetu poučijo o tem, česar prej niso vedeli? Vprašujemo, če so ti ljudje, ki so ob raznih osebnih krizah ali razočaranjih tako hitro klonili, po svojem bistvu zares bili politični emigranti in če so kdaj sploh razumeli, kaj ta pojem terjajo od njih. Da niso morda računali zgolj na kaj drugega, pa jim je dolžina emigracija "odprla oči"? Ničesar nimamo proti njim, le treba si je biti popolnoma na jasnem, kdo je in kdo ni politični emigrant.

Politične emigracije so bile vedno vest človeštva. In nam ni nobena zgodovinska ali teoretična študija tega tako potrdila, razložila in poudarila, kot se je zgodilo zadnje tedne v domovini, ko je mala klika vsiljenec ob čisto enostavnem predvsem gospodarskem vprašanju ene same ceste prisilila na kolena in kapitulacijo - ves narod. Če kdaj, nam mora biti vsaj zdaj prekleto jasno, zakaj smo zunaj in zakaj vztrajamo na okopih.

UREDNIŠTVO

Vloga Slovencev po svetu

V pritaženih odmevih v režimskem tisku v Sloveniji na brionsko obsodbo (8. avgusta) in ljubljansko kapitulacijo (1. septembra) v zvezi s slovensko cestno magistralo so se čez noč pojavili ponovni izpadi proti slovenski "politični emigraciji" skoraj tako, kakor da bi le-ta bila "kriva" novih slovenskih političnih težav v zvezi s slovensko cesto in brionsko obsodbo.

V to smer je namigaval v svojem kozjanskem govoru (DELO, 15. septembra) Edvard Kardelj. Celo Franček Saje je po daljšem premoru naenkrat dobil celo stran v sobotni prilogi DELA od 13. in 20. septembra (in za nadaljevanje v prihodnjih) za pogrevanje in dopolnjevanje svojih "zgodovinskih" konstrukcij in fabrikacij o "beli gardi". LJUBLJANSKI DNEVNIK dne 9. septembra pa je v članku o političnih posledicah brionske obsodbe napisal:

"Komunisti pričakujejo, da bo CK ZKS zaostri i-
dejno politični odnos komunistov do negativnih
tendenc v našem razvoju, do pojava birokratizma,
tehnokratizma, nacionalizma, kakor tudi do pove-
čane dejavnosti politične emigracije." (Podčrtal pis.)

Posebno zanimiv pa je štiristranski zapis ("Igračkanje z imeni"), ki ga je napisal v številki TEORIJE IN PRAKSE za avgust in september 1969 njen odgovorni urednik in uradni komentator o verskih in cerkvenih zadevah, Zdenko Roter. Roterju je "mučno", ker se med slovenskimi komunisti

"še vedno dogaja, da postaneš predmet pogovorov, če kako jasno izrečeno ali napisano besedo natisnejo ali celo pohvalijo v emigrantskem časopisu ali knjigi. Najdejo se celo nekateri, ki so pripravljene postaviti vprašaj k politični opredelitvi takega komunista... Ali je to način, kako ustvarjamo ozračje zaupanja?"

Iz Roterjeve omembe "knjige" in ponatisov iz TEORIJE IN PRAKSE o "okrogli mizi" bi sledilo, da jih posebno skrbi druga knjiga o Sloveniji včeraj, danes in jutri. Zaradi slabih izkušenj z beograjsko prepovedjo prve knjige prek režimskega tiska v Sloveniji druge knjige doslej niso imenoma napadli. V nadomestilo za taktični molk o drugi knjigi so po brionski obsodbi Slovenije - ki je tako kmalu po izidu druge knjige potrdila pravilnost njene analize in zaključkov - vehementno obnovili stalinistične klevete proti avtorju "Slovenije včeraj, danes in jutri" (F. Saje v DELU, F. Šerinc v KOMUNISTU), za dobro mero pa začeli napadati tudi SLOVENSKO DRŽAVO (KOMUNIST, TEORIJA IN PRAKSA).

V tej novi zvezi izzveni ne le svetohlinsko, temveč tudi ironično, ko Roter v istem zapisu očita podobno "igračkanje z imeni" - tokrat na "njegovem (Roterjevem) hrbtu in z (njegovim) imenom" - celo slovenskemu ver-

skemu listu DRUŽINA v zvezi s tamkajšnjimi "dialogi" o položaju Cerkve v odnosu do države, šole, radia in TV. Ali bo Roter v prihodnji številki TEORIJE IN PRAKSE z enako indignantnostjo zavrnil neprimerno hujše, fabricirano Sajejevo "igračkanje" z imenom dr. Cirila Žebota, posebno še, ker slednji sam nima dostopa ne do Sajejevih "virov", ne do Roterjeve revije, ne do drugega kontroliranega tiska v Sloveniji?...

Po Roterjevem tannanju izgleda, da je po brionski obsodbi tudi on postal publicistični služabnik (ali morda talec?) trenutno okrepljenih stalinističnih ostankov v slovenski partiji, ki jih hiti pomirjevati z neaktualno izpovedjo, da...

"s politično emigracijo ne more biti zdaj niti kdaj pozneje nobenega, nikakršnega dialoga. Tudi nimamo nobenih iluzij o resničnih namenih tistih, ki 'priznavajo komuniste kot partnerje', da bi se pozneje dokopali do politične oblasti in odpravili socializem..."

Tako je sedaj prišla vrsta na Roterja, da zasuče nazaj tisto kolo "dialoga" s Slovenci v svetu, ki ga je začel vrteti naprej Ivan Hvala v goriških SREČANJIIH decembra 1967. Po nekaj mesecih ga je ustavil in zagodil anonimni besednik staropartijskih skrajnežev "(bl.)" v DELU 5. septembra 1968. Nato je predsedstvo slovenske Socialistične zveze (pod velikim naslovom "Za utrjevanje vezi s Slovenci v tujini") zopet poskusilo oživiti Hvalov "dialog" (DELO, 28. maja 1969). Slovenci v svetu so ta visoki sirenski klic slišali, ostali pa so ob svojih jamborih, ker so pravilno sklepali, da je šlo le za "igračkanje z emigracijo" v službi domačih prerivanj v Beogradu-podrejeni slovenski partiji. Odvišna Roterjeva izpoved v obratni smeri je to sklepanje le potrdila.

In pri tem ostane. Gre namreč za Slovenijo, ne za "emigracijo" - kot je "(lt.)" v uvodniku KLIKA TRIGLAVA oktobra 1968 zavrnil članek "(bl.)" v DELU, 5. septembra 1968. Z neznatnimi izjemami se Slovenci v svetu jasno zavedajo, da je po petindvajsetih letih preloma v Sloveniji zares igračkanje z zgodovino domišljati si, govorčiti ali strašiti, da se bo neka "politična emigracija", razkropljena po svetu "dokopala do oblasti" v Ljubljani. Slovenija počasi pa gotovo prehaja v skrb novih povojnih rodov na domačih tleh, ki so odločeni priboriti Sloveniji resnično državnost in tudi novo politično demokracijo. Slovenski dialog je na tej relaciji.

Zato bodo prizadevni Slovenci v svetu "še naprej razpravljali o problemih slovenske samostojnosti in demokratizacije in to v zavesti, da s tem pomagajo Sloveniji, iz katere so izšli in ki ji želijo najboljšo..." - kot je zapisano v drugi knjigi o Sloveniji včeraj, danes in jutri.

SREDSTVO POLITIČNEGA BOJA

Od domovinskega dopisnika

Ob knjigi Jožeta Javorška - alias Jožeta Brejca - "KAKO JE MOGOČE":

Slovenski pisatelj Jože Javoršek je doživel v svojem zasebnem življenju največjo tragedijo, ki ga je mogla doleteti: njegov dvajsetletni sin se je obesil. Brez vidnega vzroka, ne da bi okolica slutila pri njem kako spremembo. Morda je bil član tistega samomorilskega kluba? Vse tako kaže. Ta klub je temno poglavje, ki ga tu ne raziskujejo, vsled česar je še temnejše...

Razumljivo je, da je nesrečni oče silno trpel... in se skušal izkoptati iz obupa. Napisal je knjigo "Kako je mogoče", kjer raziskuje vzroke. A ko se ustavlja ob teh vzrokih, strelja daleč, predaleč mimo cilja: predvsem ne išče vzrokov tam, kjer bi jih moral iskati, to je pri sebi, pri svojem notranjem bistvu in zunanjem ravnanju. Pač, nekje se ustavi pri svojem rodu, ki pa je tako zdrav in "mogočen", da potomec nikakor ne bi bil mogel opešati, denimo zaradi kake degeneracije: "... Zakaj moja misel, da so prikazni samomorilstva na Slovenskem posledica vsesplošnega upadanja naših življenskih sil, v tvojem (sinovem) primeru skoraj ne more držati. Zlasti po materini strani izpričuje moj rod izredno življensko vneto, strastno eleganco in skorajda avanturistično lepoto v vsem življenskem ravnanju... To je bil rod rojenih aristokratov v tistem najbolj visokem smislu besede, ko beseda označuje slog življenja... kjerkoli sem utegnil stopiti za njihovimi sledovi, je vse zableščalo od izrednosti in pristnosti življenskih veljav." (21)

Torej v Javorškovem rodu so same vrline in odličja...

Pa tudi pri sebi se ustavi pisatelj, ko išče vzroke za sinovo dejanje, a nič krivde ne najde na sebi, nasprotno: "... zmeraj sem prav urejeval svoje odnose s svetom in samim seboj. Cvetel sem. (!!) Bil sem v svojih najlepših letih. Eleganten. Bleščeč... sem zlezal na konja življenja kot samotni jezdec, poln moči in vere v vse, kar se je dogajalo v meni in zunaj mene... in v meni je bila taka silovita eleganca, naravna sproščenost in bistrost, kot so jo poznali le konkvistadorji. In poleg tega tak naravno ohol prezir do vsega majhnega in nemogočnega kot ga imajo le velmožje. In zraven še taka ustvarjalna sila in pohlep po življenju kot sta se kazala samo v renesansi." (106) In tako dalje...

Vsili se nam vprašanje: Kakšen naj bo sin tako blazno megalomanskega narcisa? Če je bil le malo pameten, se mu je moralo zagnusiti življenje v njegovi okolici.

Včasih pa Javoršek postane vendarle skromen, v prepričanju, da si to lahko privoščiti brez škode, da bi njegov lik zbledel: "Jaz vsaj priznavam, da je prava vzmet moje neumnosti strah pred pametjo. Kadarkoli preveč živo in preveč osredotočeno premišlujem, se mi zvrsti v glavi... Neumnost je varnostna naprava, zato moram živeti z njo v stalnih sporazumih, če se hočem ohraniti pri

duševnem zdravju. Prepričan sem, da so isto počeli Sokrat, Spinoza, Kant, ali kakorkoli se že pišejo vrhovi pameti - (186) h katerim se seveda prišteva tudi Javoršek.

V tem tonu preleti Javoršek svoje življenje in s hitrimi, še dokaj bistrimi koraki, prehodi obenem usodo slovenskih ljudi ter se ustavlja zlasti pri slovenskih intelektualcih. Ni jim naklonjen, kar se tudi spodobi takemu geniju, vendar jim prizanaša z žalitvami poimensko - razen enemu: Edvardu Kocbeku.

"JEZNORITA TREPETLIKA"

To pa ni več razmišljanje, marveč napad, celo podel napad. Ko se ustavimo ob njem, se ne moremo ubraniti vprašanja: po čigavem naročilu?!

Kocbek uživa med mnogimi svojimi rojaki ugled pošte njaka, premočrtnega človeka, ki je ostal pri svojem prepričanju, kar se o večini naših ljudi ne more trditi. Njegov va tragika je v tem, da se je dal zvabiti na vodilno mesto svoje politične skupine v tako usodnem času in se ni zavedal, da daleč ni kos svojemu zvitemu nasprotniku. Toda ni se dal kupiti. Danes njegov ugled raste posebno med mladino. To je nezaželeno. Poleg tega se uveljavlja pri novi reviji PROSTOR IN ČAS, kjer je eden izmed vodilnih urednikov, ter je končno našel priložnost, da izpoveduje svoje misli. To pa je treba preprečiti, najti način, da se Kocbekova podoba izkrivi, osmeši, da se ga onemogoči pred slovensko javnostjo.

Podoba je, da je prevzel to nalogo uslužni Javoršek. Saj sicer ni mogoče, da bi se s tako hitro spravil na človeka in mu naprtil krivdo za svojo lastno usodo! Vsi vemo, da je Kocbek pri režimu v nemilosti. Zato pa le po njem, udri, saj ti nič ne more! To je zares konkvistadorsko!

Nazadnje Javorškove obdolžitve tako izzvene, kot da je Kocbek kriv tudi smrti njegovega sina. Takole govori svojemu mrtvemu sinu: "Če bi mogel in hotel govoriti natančno o svoji usodi v zvezi s slovenskimi inteligenti, potem bi ti mogel govoriti o enem samem med njimi, ker prav on zbira v sebi vse njihove negativne in zato tudi nevarne značilnosti... in ker je del splošne slovenske intelektualistične bolezni, je množično zavarovan..." (107)

Nekoč pred vojno je prinesel Javoršek svoje pesmi Kocbeku v presojo, ta pa mu je pismeno izrekel svoje priznanje. Od takrat je bil Javoršek s Kocbekom povezan na živ-

ljenje in smrt, kakor sam pravi, in da je bila njegova zvestoba nenavadna, saj je "sprejemal nase, česar so Kocbeka dolžili". (197) Drugi prijatelji pa niso bili tako zvesti, ugotavlja Javoršek in so ga drug za drugim zapuščali. Da, vemo, da so ga zapuščali razni Breclji, Preglji, Fajfarji... in vsi vemo, tudi Javoršek, zakaj: zaradi pritiska, strahu, kariere...

Ko govori Javoršek dalje o Kocbeku, pravi, da se nobena od cepik, ki jih je Kocbek v intelektualni histeriji skušal vcepiti na slovensko narodno drevo, ni prijela... Prijel pa se je marksizem... ker je zrasel iz slovenske zgodovine in slovenskih tal (?) in ker so na njegovo rast pazile "izrazito mogočne in v resnične slovenske potrebe zazrte sile". (199) (Posebno takrat so bile zazrte v slovenske interese, ko je z njihovim privoljenjem Stalin prodal Avstriji Koroško, kar nam je nedavno odkril Dedijer v svoji knjigi "Izgubljeni boj Stalina")

Javoršek pravi svojemu nekdanjemu mentorju "jezno-rita trepetlika", ki "s srborito jalovostjo živi sredi slovenstva", "maziljeni pajek" itd.

Vse izbrane žalitve s strani konkvistadorja pa presega ugotovitev, da Kocbeku zgodovina ne bo mogla priznati kakšne vloge v OF kot je kazno iz njegovih dnevnikov. Zakaj: ker "sem prepričan, da bi se OF prav tako dobro razvila ali pa še bolje - brez Kocbeka. Ker dvomim o kakršnikoli vlogi tako imenovane krščanske skupine v OF, ki je bila izvrstna teoretična zamisel, v praksi pa se je velikokrat kazala kot stalna nevarnost in le redkokdaj kot politična učinkovitost". (201) Pri tem je zanimivo in nad vse pomembno Javorškovo priznanje, da je v partizanih "prišlo do strašnih izbruhov, saj so prenekaterega krščanskega socialista partizanski komandanti kratkoma pobili". (206)

ČRNEC JE OPRAVIL SVOJ POSEL

Javoršek bi moral le še povedati, zakaj so jih pobili. Ali mar ne zato, ker niso hoteli zapustiti Kocbekove skupine, odnosno se ne ločiti od svojih - njegovih na zorov, zaradi katerih so mu sledili v partizane, a so z njim vred prepozno spoznali, da so bili izigrani? Ali se niso združile vse skupine na osnovi enakopravnosti v skupno fronto? Ali ni priznala Šentjurčeva, da bi Ljubljano težko pridobili brez kompaktne udeležbe Kocbekove skupine? Ali ni Kocbek premalo poudarjal vsa ta dejstva, ko je hotel - brez uspeha - uveljaviti pravice skupine?

In kako cinično je tole Javorškovo priznanje: "Tisti, ki so bili politično nadarjeni, ali spretni (!), ali pa so se pravočasno izučili, so Kocbeka hitro zapustili in odšli. Večidel v partijo. A drugi? Prava groza." (206)

Zares, groza, to vedo vsi, ki so to grozo doživeli, pa tudi tisti, ki so jo preživeli, saj so se morali boriti za

gol obstanek.

Po vseh teh obdolžitvah in žalitvah nam Javoršek razodene, da je bil Kocbek vsaj posredno v veliki meri kriv smrti Javorškovega sina. "Zakaj ti (sinu) tako dolgo govorim o Kocbeku?... Ker je bil eden bistvenih vozlov moje usode in ker je moja usoda tudi tvoja, mi je jasnost o njem nujno potrebna... in ker sem se s Kocbekom že v rani mladosti povezal, se je moje življenje že v začetku usmerilo v iztirjenost..." (207) Ta ugotovitev se kaj malo strinja s prejšnjim samopoveljevanjem, ko pravi: "zmeraj sem prav urejeval svoje odnose s svetom in samim seboj" (106). Logika ni potrebna, samo da zadenejo puščice in blato pravega človeka, ki so mu ga postavili za tarčo!

Namesto, da bi se pogledal v ogledalo, ko išče krivce za sinovo smrt, se vrže na človeka, ki se zaradi zvestobe svojemu prepričanju le s težavo prebija na prostor pod našim soncem, in ga skuša steptati še bolj v tla. To je zares konkvistadorsko, toda nikakor ne aristokratsko, tovariš Javoršek! Niti ne človeško!

PROTI DIKTATURI

Letošnji kongres Liberalne Internacionale se je vršil v Münchenu od 29. avgusta do 1. septembra. Prisostvovali so mu delegati iz Avstrije, Belgije, Cejlona, Čileja, Danske, Ekvadorja, Finske, Francije, Grčije, Indije, Irske, Izraela, Italije, Kanade, Kolumbije, Nemčije, Nizozemske, Nepala, Norveške, Luxemburga, Paragvaja, Španije, Švedske, Švice, Turčije, Vel. Britanije, Poljske, Jugoslavije in Svetovne Federacije Radikalne Mladine - skupno kakih 150 delegatov.

Glavna tema kongresa je bila "Vzgoja v liberalni družbi", zasnovana na Oxfordskem Manifestu iz 1.1947, ki zahteva polno in pestro vzgojo za vsakega državljan v skladu z njegovimi sposobnostmi ne glede na njegov stan in premoženje. V daljši detajlirani resoluciji o tej temi je med drugim rečeno, da eden izmed bistvenih elementov liberalne politike na področju šolstva in vzgoje je zahteva, da pri nadzorstvu nad vzgojnimi ustanovami sodeluje celokupna skupnost centralnih in lokalnih organov oblasti, institucij, staršev, učiteljev in učencev. Poseben urad bo ustanovljen pri sekretariatu Internacionale, ki bo zbiral in razdeljeval informacije o vzgojni politiki v deželah, ki imajo svoje predstavnike v Internacionali.

Poleg ponovljene obsodbe sovjetske agresije napram Češkoslovaški in nasilne vladavine v baltskih državah in deželah pod neposredno sovjetsko kontrolo, je kongres potrdil zahtevo izvršnega odbora, da Evropski Svet izključi iz Sveta predstavnike sedanjega režima v Grčiji in jih nadomesti s predstavniki grških demokratskih strank v tujini. Kongres je tudi obsodil diktature raznih klik v nekaterih deželah Latinske Amerike in podporo, ki jim jo dajejo Združene Države Amerike.

A. ZUPAN

VLOGA EDVARDA KARDELJA

V SVOJIH ESEJIH o slovenskem vprašanju po drugi svetovni vojni - esejih, ki so sedaj izšli v knjižni zbirki "Odisej ob jamboru" v založbi tržaškega ZALIVA - je Boris Pahor razčlenil v bistvu neslovensko politično ideologijo Edvarda Kardelja. Posebej je Pahor prikazal kvarni vpliv te ideologije na povojno breznarodno šolo, zapostavljeno kulturo in zanemarjeno slovensko zamejstvo. Ob razpletu dogodkov v zvezi s slovensko cesto pa so vsi Slovenci dramatično občutili porazen vpliv Kardeljeve ideologije na protislovensko centralistično prakso povojne Jugoslavije, pri kateri je Kardelj ves čas vodilno sodeloval pri njenem odločevalnem vrhu.

Pa tudi po tej slovenski preizkušnji je Kardelj znova potrdil pravilnost Pahorjeve ocene. Ko so 13. in 14. septembra v Kozjem uradno slavili 50-letnico nekdanjega "Skoj-a" (beri: Saveza komunističke omladine Jugoslavije), je značaju te predvojne organizacije primerno kot slavnostni govornik nastopil Edvard Kardelj. V tej jugo-stalinistični organizaciji se je šolala predvojna generacija staropartijcev Kardeljeve zvrsti.

Kardeljev kozjanski govor je padel v razdobje neposredno po nasilni prekinitvi dvotedenske "slovenske pomladi" v znamenju izigranega slovenskega "cestnega križa" kot simbola dvajsetletne politične podrejenosti in gospodarskega izkoriščanja Slovenije. Osnovna obzirnost PREJELI SMO: Ljubo Sirc "Economic Devolution in Eastern Europe", Institute of Economic Affairs, London '69, 36/6.

in državniški čut bi narekovala, da bi Kardelj v Kozjem bil vsaj molčal o tem svežem dokazu slovenske brezdržavnosti, ko že - po svoji breznarodni ideologiji, centralističnem položaju in vodilni vlogi, ki jo je bil odigral pri infamni brionski obsodbi Slovenije - ni mogel nič dobrega povedati o enodušni manifestaciji proti teptanju slovenske suverenosti. Toda Kardelj ni zmozel niti vljudnostnega molka...

Kmalu po svojem sedemnajstem slavospevu neslovenskemu "Skoj-u" je Kardelj v svojem kozjanskem govoru začel napadati slovenski "pritisk" - oznako, s katero je Titov brionski sinedrij javno ožigosal in obsodil slovenski cestni protest. Vodilne slovenske sopartije, ki so bili "politični nosilci tega pritiska", je Kardelj očrnil kot "dejanske zaveznike... nasprotnikov demokratičnega socializma". Devetkrat je v kozjanskem govoru Kardelj grozeče omenil ta slovenski "pritisk", za zatrtje katerega je sam bil razvil tisto neostalinistično "kardeljevo oceno" političnega položaja v Sloveniji, o kateri je v svojem poročilu drugi brionski seji 30. avgusta govoril Franc Popit.

Tako je Edvard Kardelj v ključnem trenutku težavnega povojnega razvoja k slovenski državnosti in svobodi ponovno demonstriral svojo ne-slovensko usmerjenost SKOJ-evskega izvora. Njegove grožnje in slogu Strougala in Bilaka pa se bodo izkazale za jalove, ker - v razliki od Češke in Slovaške - Slovenija ni ne pod sovjetsko okupacijo ne v interesni sferi Sovjetske zveze.

(It.)

DR. CIRIL ŽEBOT

SLOVENIJA VČERAJ, DANES IN JUTRI 2. KNJIGA

NOVO!

V Celovcu je izšla nova knjiga, v kateri prof. Žebot razglablja o pomenu sprememb v Sloveniji po izidu svoje prve knjige SLOVENIJA VČERAJ, DANES IN JUTRI ter analizira slovenski razvoj z vidika njegovega približevanja dvojnemu cilju:

državni enakopravnosti slovenske republike in enakopravni svobodi v slovenski družbi.

Knjiga obsega dvanajst poglavij, ki so obširno dokumentirana s pričevanji h glavnim ugotovitvam.

Zgodovinski okvir velikih slovenskih obletnic, v katerem avtor razpravlja o slovenski sedanosti in prihodnosti, daje drugi knjigi posebej značaj življenjske konkretности.

Nova knjiga je naprodaj v knjigarnah na Koroškem (50 šilingov) in Primorskem (1250 lir). Pismena naročila za vse države sprejema MOHORJEVA KNJIGARNA, Viktringer Ring 26, Klagenfurt-Celovec, Avstrija.

OB JUBILEJU

Slovenski mladinski organizaciji v Argentini (Slovenska dekleška zveza in Slovenska fantovska zveza), ki štejera 1200 članov, rojenih kajpak že izven domovine njihovih staršev, letos obhajata 20 letnico obstoja. Za to priložnost je g. Zorko Simčič, znani slovenski javni delavec, napisal v jubilejni publikaciji naslednjo "napitnico":

"Koliko problemov je v vas! Takih, kakršne imajo v vseh časih vsi mladi ljudje, pa tudi še prav posebno vaših, drugim neznanih: težave med vami samimi, med vami in starši, med vami in okoljem, ki je drugačno od domačega.

Mnogo teh problemov je pripisati dejstvu, sami čutite, da ste emigranti oziroma otroci izseljencev, izgnancev. Vidimo, da se teh problemov zavedate, a po tem, kako jih obravnavate, spoznavamo, kako ste drugačni od nas. To ni napačno. Celo prav in zdravo je! Realnost, v kateri živite, je pač drugačna od nekdanje naše. Toda nekateri med vami niso samo vedno bolj različni od nas, lotevajo se jih želje, da bi bili enaki mladini, ki je tu doma. Ali je tudi to zdravo? Predvsem pa: ali je res, kakor je kdaj slišati, da bi to bilo v dobro narodu, iz katerega izhajate, in pa državi, ki vam je nova domovina?

Dostikrat primerjamo naš način življenja z načinom življenja ljudi, med katerimi živimo. Toda ali ni zanimivo: pri tem se ne oziramo toliko na različnosti, ki so med nami in domačini, ampak na to, kako smo različni od izseljencev nekaterih drugih evropskih narodov.

"Zakaj sem drugačen od tega italijanskega sošolca, ko pa je tudi on sin emigrantov?" - "Zakaj sta očka in mamica te moje prijateljice tako drugačna od mojih staršev, ko sta vendar tudi onadva emigranta?" - A vprašanja gredo še dalje: "Zakaj sem tako poln sil, pa vendar nagnjen k pasivnosti?" - "Od kod v meni občutek negotovosti? Kakor da visim kje v zraku..."

Kam po odgovor?

Ta polja, čeprav se po njih dostikrat skupaj sprehajamo, so - meglena. Zaradi nezmožnosti mladih, da bi razumeli? Ali zaradi nezmožnosti starejših, da bi jasno spregovorili? Vsekakor ta nejasnost rodi bolečine. V vas in v nas. Iz nje prihajajo glavoboli v tebi, meni, družini, da - tudi v organizacijah.

Treba si je brez deklamatorstva, preprosto a z odprtim srcem zastaviti vprašanje:

"ZAKAJ PRAVZAPRAV ŽIVIM TU IN NE V SLOVENIJI?"

Zastaviti si vprašanje, razmišljati in nanj pošteno odgovoriti.

Ignazio Silone, eden najbolj svetlih likov današnje Evrope, je napisal dramo o Pier Celestinu, preprostemu menihu, ki je kot Celestin V. bil izvoljen za papeža, a ki je že po nekaj mesecih moral pobegniti. Ko se bivši papež, ki se je zaman boril za bolj duhovno podobo Cerkve, pripravlja na odhod, pravi enemu svojih učencev: "Da, res je, nikdar nisem hotel oditi, in imaš prav, da me na to spomniš. Izgnanstvo je žalostno, sem si pravil; je kot da bi priznal svoj poraz, prepustil polje nasprotniku. Toda - kaj naj še tu počenjam?... Otroci moji, glejte to zemljo, te kamne, morje, nebo - napolnite si dušo s temi podobami, da se jih boste nekoč od daleč lahko spominjali. Treba je ljubiti svojo zemljo, toda če je komu, zato ker hoče ohraniti svoje dostojanstvo, na njej nemogoče živeti, potem je bolje, da odide. Ni zaničevati tega našega opravičila, kajti ni ga navdihnila lenoba ampak zavest poslanstva, ki nam preostane."

Zavest poslanstva.

Tu je beseda-mejnik, ob katerem se ločijo ljudje. Mnogo je vrst izseljenstva, a k t e j vrsti spadate vi. Ne rečem, da ste ne boljši ne slabši od mladine iz drugačnih vrst izseljenstva - toda ste različni. Po rojstvu svojega izseljenstva ste različni. Pa če to vi in mi hočemo ali ne.

Vprašanje je preprosto, a samo od pravilnega odgovora nanj je odvisno, ali boste razumeli ali ne marsikako uganko o samem sebi v preteklosti, ali boste mogli mirneje živeti sedanjost, ali boste trezno kovali načrte za bodočnost.

Ali je tvoj oče v Sloveniji trpel lakoto in se je zato opravičil v svet? Ali pa si je morda tvoja mama tam pred mnogimi leti doma nenadoma zaželela avtomobila in si je dejala: Pojdimo! V svetu si bom lažje nakovala zlatnikov! Ali pa se je morda očetu pripetila nesreča - vinjen je nekoga sunil z nožem med rebra - in je pobegnil preko meje, da ga ne postavijo za rešetke? Ali pa sta se morda oče in mati pričela zanimati za take žuželke, ki jih doma ni, pa sta odšla v svet, da izpopolnita svoje znanje?

Ne! Vi veste, da ne prvo, ne drugo, ne tretje, ne četrto!

Primer vaših očetov je primer Celestina. Borili so se za neke ideale, in če so se hoteli boriti zanje še naprej, so morali v pregnanstvo. Bili so premagani, a njih poslanstvo je, da tu v svetu pričajo resnico in da se naprej borijo za svobodo. Pa da se naučijo, česar doma niso vedeli. Te dolžnosti imajo zaradi tistih, ki so ostali na domači zemlji, še bolj pa zaradi svojih nekdanjih tovarišev, ki so morali pod zemljo... Pa tudi zaradi sveta samega, kajti vsi smo del istega človeštva.

Vsak zdrav otrok pa ima očeta rad. Ljubi to, kar ljubi oče, in boli ga to, kar boli očeta. Zato je naravno, da nadaljuje očetovo misel. In ni naravno, če se tej funkciji odreče. V tem primeru se v njem nujno nekaj bistvenega okrne.

Od tega, kakšen odgovor boste dali na gornje vprašanje, je odvisna harmonija v vas, med vami in vašimi, med vami in življenjem. Ob odgovorih na to vprašanje se kujejo in razbijajo prijateljstva, od njih je odvisna izbira poti v bodočnost, od njih smer, v kateri bomo iskali smisel svojega življenja.

Ne pustimo se begati! Vprašanje ni: ali Slovenija ali Argentina, ampak: ali ljubim svobodo Slovenije in Argentine in celega sveta - ali ne? Ko pravi Echeverria, da gorje njim, ki se obotavljajo, kadar se prične v drobju domovine rediti tiranija, je tudi njemu jasno, da nihče ne more biti borec za svobodo ene domovine, če mu ni mar, kaj se med tem godi drugje. Ljudem, ki so sužnji ali pa podložniki absolutni vladi, sploh odreka možnost, da bi imeli kako domo vino.

Pravijo, da si mnogi med vami niso na jasnem glede teh problemov. Vendar: ali res smemo mi starejši z nestrpnostjo zahtevati od vas jasnosti, predvsem pa doslednosti, ko jo dostikrat prav mi tako malo kažemo? Recimo: kdo ne bi razumel, čemu današnji oblastniki Ljubljane s tako naslado zvonijo, kako je politične emigracije v svetu konec in kako se je spremenila v ekonomsko. Toda kako razumeti, da nekateri med nami poudarjajo, kako ni važno razločevati med različnimi vrstami emigracij?

Od vzroka rojstva neke emigracije je odvisno njeno poslanstvo in vsaki vrsti emigracije odgovarja njena posebna vsebina. Ponujati pripadnikom ene vrste emigracije rešitve, ki niso njej lastne, pomeni ubijati v ljudeh življensko silo, zavajati jih s poti, na kateri bi se mogli razviti.

Teh besed, vi veste, ne narekuje nobeno sovraštvo do današnjih oblastnikov doma, pač pa pravilna ljubezen do nas samih.

POSLANSTVO POVEZANO S TRPLJENJEM

Nekateri med nami se sprašujejo, če smo res politična emigracija. "Ko nam pa država, v kateri živimo, ni uradno dala političnega azila..."

V Sloveniji so v njeni preteklosti dostikrat našli zatočišče tuji politični emigranti. In če bi se jutri, ko bo Slovenija spet svobodna, borci za svobodo - recimo - iz Južne ali Severne Amerike po svoji borbi morali umakniti k nam, ali bi jih mi imeli za politične emigrante z vsemi svoboščinami, ki k temu spadajo, ali ne? Tudi ko jim "oficielno" ne bi dali azila?

Zakaj in s kakšno pravico torej imamo mi danes Argentinece za politično manj zrele od nas ali pa za ljudi z manjšo srčno kulturo, kakor pa jo imamo mi?

Mi pa smo celo več kot le navadna politična emigracija. Ni bila samo drugačna politika, za kar so se vaši očetje borili, in kdor misli, da smo samo zaradi zgrešenosti političnih kombinacij tam, kjer smo, bo težko iskal pota iz zmed sedanosti.

Lahko ste torej ponosni na svoje starše. Celotakrat, kadar je čas pri kom izmed njih zakril smisel poti v svet. V takem primeru - bodi jim vest! Lastnost mladine vseh časov je, da je dosledna in da hoče imeti natočeno čisto vino. Ni to nobeno hujskanje proti staršem. Gre samo za to, da sicer z ljubeznijo a odločno razčistimo: kaj ob različnih slavnostih deklamiramo in kaj je res v nas.

Vaše poslanstvo v svetu pa je seveda povezano s trpljenjem. S trpljenjem, ki se ga ni mogoče otresti. Vsaj brez kazni ne. Nihče še ni nekaznovan odvrigel bremena, ki mu ga je usoda naprtila. Bremena, ki vas teži, si namreč niste naložili vi sami, niti vam ga niso iz muhavosti naložili vaši starši. Ti trpijo kakor vi. In bolj. Dovolj ste danes zreli, da to razumete.

Kdor ne vidi na naši usodi božjega prsta, se bo v iskanju poti še dolgo izgubljal po labirintih.

Trpljenje - "nemoderna" beseda, kaj? In vendar, kako vedno sodobna! Gre za to: vzeti svojo usodo na ramena, ne pa skušati pobegniti pred njo. Mnogi so se umaknili iz naše skupnosti. Sto razlogov, sto izgovorov so imeli za ta korak. Spomnite se jih, saj so mnogi vaših let in jih dobro poznate, pa pomislite: Ali je med njimi en sam pogumnež, resnični "dedec"? Eno samo dekle, na katero bi se mogli zanesti, ali ob kateri bi želeli prebiti svoje življenje?

Zaradi ljubezni do svobode so se vaši starši umaknili v svet, in da svoboda povsod zmaga, se morate boriti tudi vi. Ne zato, ker bi to želeli vaši starši ali učitelji, ampak, ker je tako v naravnem redu. Vendar ko se borimo, da bi zmagalo dobro v deželi, v kateri živimo, nikar ne mislimo, da bo to naše delo rodilo uspehe, če se ne borimo, da isto dobro zadirha naprej pod streho naših prednikov. Nihče ni svoboden, dokler še kje na svetu živi kdo kot suženj, je bilo zapisano mnogokrat in na različne načine. Zato vedimo, da nobena emigracija ni bolj ali pa bolje izkazala svoje hvaležnosti do nove domovine, nikdar nobena bila nikomur v večjo korist, kakor taka, ki ni zatajila idealov svojih očetov.

Življenje v svetu ni lahko. Tudi najkrepkejšega med nami mami tuja pokrajina, lepota, nekoč neznane melodije. To je normalno. Ne bi bilo prav, da bi nam srce bilo iz kamna. V nas je razdvojenost. In ta utruja. Vendar utruja samo tako dolgo, dokler človek ne spozna, da so lahko tudi oddaljene točke v nekem loku - vrednote.

Tako življenje kot je vaše, je samo za močne ljudi. Za ljudi, ki se znajo žrtvovati, ki znajo potrpeti, ki znajo za retí v tihem delu, čakati. In se pri tem zavedati, kakor pravi Celestin v dramí, "da nas v pregnanstvu čaka predvsem naloga, kakršno ima gospodinja, ki zvečer s pepelom pokrije žerjavico na ognjišču, zato da je naslednje jutro lažje znova prižgati ogenj."

Tiho, dostikrat nevidno - veličastno delo.

A ni vse samo trpljenje! Koliko lepote je okoli nas, koliko veselja v nas, koliko užitkov, ki nam jih prinaša ravno trdo delo, borba. Morda res uživa tudi ta, ki vse življenje preživi na varnem, za zapečkom - a za mladino tako življe nje ni. Ne more biti!

Koliko lepih trenutkov doživljate prav zato, ker ste različni od drugih! Kako vas danes mnogi spoštljivo gledajo, ker ste včeraj v težavah, ki so njim neznane, dozorevali! Kdo od vas se ni ujel sredi razgovorov, da mu je prav zaradi drugačnega okolja, v katerem živi, marsikaj bilo bolj jasno in prejšnje jasno, kakor pa je to bilo drugim?

IZGNANSTVO, ZATO DA LAHKO POVEM RESNICO

Romunski pisatelj Horia, po drugi svetovni vojni izgnanec v Buenos Airesu, je pred leti v Parizu objavil izmišljeni življenjepís rimskega pesnika Ovida, pregnanca v Pontu. Avtor razmišlja o življenju v izseljenstvu, a vsaj toliko kakor knjiga sama so vredne premisleka besede misleca Daniela Ropsa, ki je romanu napisal uvodne misli. Med drugim tudi te: "Izbral sem si izgnanstvo, zato da lahko povem resnico, je zagotovil Nietzsche. - Mar ni prav izgnanec, človek, ki je izgubil vse, izbran, da sodi svet ustaljenih ljudi, da razkriva hinavščino sveta in krivice? Saj nas ni šele včeraj Evangelij podučil: 'Popotnik na zemlji' ima večjo možnost, da najte Boga, kakor udobnež in zadovoljnež..."

Da. Bog nas je udaril. Strašno udaril. Dal nam pa je tudi veliko milost.

Vem, da vam te misli čudno zvenijo. Nenadoma se ne menimo, kakor se navadno, kaj in kako bi moralo biti pred petindvajsetimi leti ali pa danes med nami - in vendar: kdo ve, če nismo zdaj prav tako ali pa morda še bolj blizu srči ke naše bolečine. In naše veličine.

Zakaj te misli, zakaj ob tem jubileju?

Zato, da se vprašate, kaj ste, in zato, da vam marsikaj iz preteklosti, kar se vam je zdelo čudno in celo nesmiselno, postane smiselno. Pa zato, da se zaveste, da je vsakdo izmed vas v svetu s posebno nalogo, da je važen. In pa da prav ta njegova važnost spet zahteva od njega trdnega dela, resnega študija, žrtev."

ZORKO SIMČIČ

Lev Detela SLADKOR IN BIČ Pesmi

PRAVKAR IZŠLO!

Cena: Avstrija Sch 20,- Italija Lt 500,-
Anglija 8s 4d Drugod \$ 1,00

Knjigo je moč naročiti pri avtorju (2284 Unter-Siebenbrunn Nr. 119, Avstrija; v Mohorjevi knjigarni v Celovcu (Viktringer Ring 26), v Katoliški knjigarni v Gorici (Piazza Vittorio 11), v Tržaški knjigarni (via S. Francesco 20) in pri H.Pribcu, 20 Gatty Pl., Scullin, A. C. T., 2614 Avstralija

SRBI SO PROTI KONFEDERACIJI

Od političnega sodelavca

"Gotovi neobveščeni Slovenci in Hrvati lahko verjamejo, da so Srbi v načelu proti konfederaciji zato, ker nudi konfederacija več 'pravice' narodom in republikam kot pa zvezni oblasti in 'Beogradu'," piše urednik g. Desimir Tošić v NAŠI RECI (okt. 1969), ki jo ureja.

Čeprav bi bilo treba tudi to izjavo kvalificirati, saj ni dvoma, da so gotove politične skupine prav zaradi zgoraj omenjenega proti konfederaciji, obenem ni nobenega dvoma, da pri mnogih Srbih gornje ne velja. In zakaj so potem vendarle proti konfederaciji?

Problem, kot ga je postavil g. Tošić, je na dlani: Potem ko je formuliral, kaj dejansko pomeni konfederacija, namreč zvezo suverenih držav, pride do logičnega zaključka, da morajo te suverene države vendar imeti svoje narodne meje. "Ne morete na eni strani priznavati in vztrajati na pravici do samoodločbe naroda, istočasno pa na drugi strani deliti ta narod po sodbi skupine, ki ima oblast nad celo skupnostjo in ki izhaja iz več narodov. Odkrito rečeno: ne morete zlorabiti federativno razdelitev za ustanavljanje suverenih držav, ki naj bi bile naknadno nato ostvarile konfederacijo." Današnje federativne meje republik namreč niso narodne meje jugoslovanskih narodov. Današnja federativna razdelitev Jugoslavije ima svoje zgodovinsko poreklo iz časov pred letom 1918. Izjema so samo Slovenci, ker živi v Sloveniji 95% slovenskega prebivalstva Jugoslavije. Primer Makedonije, ki se na zunaj ne zdi tako kompliciran, je dokaj težak dejansko: 95% makedonskega prebivalstva Jugoslavije sicer res živi v Makedoniji, toda - nasprotno od primera Slovenije - živi v Makedoniji (po statistiki leta 1961) 183.000 Albancev in 131.000 Turkov, tako da potem predstavljajo Makedonci le 71% vsega makedonskega prebivalstva (za Srbe se je izjavilo npr. kar 46.142 ljudi, in nekaj tudi drugih). Težak problem je tudi na Hrvaškem, kjer živi le 78% vsega hrvaškega prebivalstva Jugoslavije, saj je 22% naseljenih v Bosni-Hercegovini in v Vojvodini.

Toda problem Srbov je dejansko brezupen. Saj živi v sami Srbiji samo 53% srbskega prebivalstva, odnosno 65% če Srbiji priključimo še Vojvodino, ki je danes avtonomna enota. Naslednja statistika nazorno kaže na vso težo tega srbskega problema. Po popisu od 1961. so Srbi takole razbiti na sedem republik in pokrajin:

Srbija	5.809.494
Bosna-Hercegovina	1.418.885
Vojvodina	1.052.495
Hrvatska	632.456
Črna gora	398.075
Kosovo	264.604
Makedonija	46.142

Ali je v Jugoslaviji kak narod, ki bi mogel pristati na to, da bo zaradi predhodne federativne razdelitve, tako razdeljen, da bo izgubil preko tri ali celo štiri desetine svojega kolektiva? - vprašuje g. Tošić. In avtor sam ne vidi rešitve tega problema, zato tudi vprašuje bolj s teoretičnega vidika. Vendar pa smatra, da bi bilo treba, ako že pride do razhoda, uporabiti toliko poudarjano načelo pravice do samoodločitve narodov: povsod od Zemunca do Karlovca bi se morali Srbi in Hrvati izjavljati, v katero državo bodo šli in v okviru kakšnih meja mislijo živeti. Kajti pravica do samoodločbe narodov, ki ne priznava nobenega teritorija niti ne obstoječe Jugoslavije, tudi ne more priznati neki namišljeni teritorij Hrvatske ali Srbije. Te je šele treba ustanoviti in sicer na načelu samoodločitve narodov, pa naj gre potem za 'miren razhod' ali za likvidacijo nekega sistema.

Na ta problem sem opozoril že pred leti, ko se je resneje - bolje: z manj čustvenosti - začelo razpravljati o tem, kako preformirati federacijo v konfederacijo. Moje stališče je bilo, da izraz ali pojem konfederacija ne more zadovoljivo zajeti bodočih odnosov med posameznimi narodnostnimi skupinami Jugoslavije, ker praktično zaradi kompliciranosti srbskega vprašanja ni uporabljiva. Zato, sem zaključeval, utegne priti do neke politične zveze med federacijo in konfederacijo. In navsezadnje sam naziv tudi ni tako strašno važen. Kar je bistveno, je kar najširša samouprava, varščine za to samoupravo in dodelitev skupnih kompetenc centrali samo posvobodnem sporazumu vsch partnerjev. Zdi se mi, da se tudi danes v Jugoslaviji dajejo prav okoli tega.

PISMA UREDNIKU

(Nadaljevanje pisma uredniku z 2. strani)

ustvariti "naroda"; toda nadebudni solarčki so pred 36 ali 37 leti na proslavah "Uedinjenja" (kot se je takrat pisalo) deklamirali pesmico, ki je vsebovala vrstici:

"Trikrat ena bodi ena,
zapovedal je naš kralj."

Zdaj nas je seveda takih otročarij morda sram, a pri pisanju z zgodovini dejstev ni mogoče prezreti. Tako slovenski kot jugoslovanski ideji (pa naj si nasprotujeta ali ne) le slabo koristiš s površnim mlatenjem čustvene slame.

ŠTEFAN TOMAŽIČ

Uredniku Klica Triglava.

Ze drugič berem, da dr Zebot uvršča "Urvald" med slovenska nerazvita področja. Kje neki je ta Urvald? Bliizu Haloz?

P. MIKLAVC

Ob knjigah in revijah

TOMAŽ KOVAČ: V ROGU LEŽIMO POBITI

Letos pomladi je Tomaž Kovač iz Argentine izdal v samozaložbi okoli 90 strani debelo knjižico o pobojih slovenskih domobrancev, ki jo je natisnila Mohorjeva tiskarna v Celovcu (naprodaj v Mohorjevi knjigarni, Viktringer Ring 26, Celovec - cena Sch 20,- odn \$ 1.00)

Uvodoma je avtor razložil dogodke od nemškega vpada v Jugoslavijo, državljansko vojno in komunistično revolucijo ter končno opisal domobranski umik na Koroško ter nato prisilno vračanje v Jugoslavijo. Za tem uvodom slede izpovedi domobrancev, ki so bili vrnjeni na Področici in so se nato na en ali drug način rešili.

Te izpovedi o mučenjih, ki so povzete iz različnih že prej tu in tam objavljenih (in v knjižici navajanih) del, kajpak brez imen, so često sila pretresljive in človeka postane zares sram, da ima za sonarodnjake take zverine, ki so bile zmožne takih zločinov nad vrnjenimi, neoboroženimi nasprotniki. Naj so že bili domobranci krivi česarkoli po partizanskih zakonih, v nobeni civilizirani družbi se ne postopa tako s premaganci. Ni dvoma, da so tudi nekateri protikomunisti počenjali grozodejstva, ki niso imela nobene zveze z vojaško borbo. Toda zakaj niso potem zmagovalci take primere vsaj formalno obravnavali pred sodišči, pa čeprav so tudi ta bila pristranska, ko bi bilo več verjetnosti, da se zaradi drugih okoliščin takšna krvoločva ne bi nikdar dogodila. Čujemo, da je komuniste zdaj sram tega masovnega zločina - toda nobena dišava Arabije ga ne more izbrisati. Čeprav je verjetno, da za te zločine nikdar nihče javno ne bo odgovarjal, bo vendarle sleherni partizan, ki se je v tistih dneh spustil na nivo zverine, nekega dne - ali pa je že - odgovarjal pred svojo vestjo. Zgodovina pa bo nekega dne gotovo nepristransko ugotovila vso resnico.

In za to (pa tudi, da sinovi v domovini spoznajo vso kulturnost in človečnost svojih očetov, - z epilogom "Kako je mogoče?") - je publiciranje takih zadev potrebno. Toda treba je iti do kraja: če misli kdo prevajati zadevno knjižico, kot je bilo že sugerirano, naj le dobro premisli, preden bo prevod obelodanil. Predvsem je treba zelo skrbno predelati ves uvod, ga tako razširiti, da bo zares pomagal razumeti vso grozo izpovedi vrnjenih. Drugič: treba je napraviti ta dokument čim bolj verodostojen. Razumljivo je, če v knjižici ni imen - toda zakaj teh ne bi deponirali ali pa celo originalnih podpisanih izjav pri kakšni zanesljivi in nepristranski mednarodni ustanovi svetovnega slovesa ali ugleda, in to potem tudi zapisali v publikaciji? Spominjam se, da je bil to postopek, ko so Ebočani v Italiji kmalu po končani vojni izdali slično poročilo v angleščini - polna imena in naslove pa potem zaupno poslali predsedniku britanske vlade C. Attleeeju in šefu opozicije W. Churchillu. In prejeli potrdilo o tem. (ps)

DAILY TELEGRAPH - FINANCIAL TIMES

Posebni dopisnik Fin. Timesa v Londonu je 17. spt. objavil daljše poročilo o Sloveniji in njenih problemih, zlasti lumparijo z odgovoditvijo mednarodnega posojila za slovensko cesto (z zemljevidom). Poročilo je bilo stvarno in prepričljivo. V Telegraphu pa je 8. julija objavil Ljubo Sirc daljše pismo uredniku, kjer razkriva naravo in značaj novega jugosl. premierja Ribičiča. Na to pismo je zelo neinteligentno odgovoril Slavko Kalaba iz Beograda in zagrozil z represalijami. (ps)

Z vseh vetrov

Slovenska Pravda, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev, je končala svoj pismeni občni zbor in izvolila naslednji izvršni odbor: Pavle Borštnik, Jože Gruden, Ljubo Sirc, Štefan Tomažič in Lojze Zupan.

Koncem avgusta je izšel III. del Jurčecovega dela "Skozi luči in sence", Obsega 400 strani in obdeluje leta 1935-42.

Srbska pravoslavna Cerkev slavi letos 750 letnico svoje ustanovitve.

Zaradi objave nekaterih "neobjektivnih in zaljivih" pesmi so v Beogradu prepovedali prodajo lista ČIVIJA. (List izhaja enkrat na leto.)

Na obisku v Sev. Ameriki se mudi ljubljanski pomožni škof Dr Stanko Lenič, v glavnem zaradi organiziranja darov za rimski Slovenik.

Okoli 60% učencev osemletke v Sloveniji je lani obiskovalo veroučne ure. Sodijo, da bi teh bilo do 80%, če bi do konca osemletke hodili k verouku vsi krščeni otroci.

Jugoslovanske škofo bo na škofovski sinodi v Rimu, ki se prične sredi oktobra, zastopal ljubljanski nadškof in metropolit dr Pogačnik.

Vetrinjski grad na Koroškem bi moral priti na dražbo, ker je prišla na boben tekstilna trgovska družba, ki je imela v gradu svojo tovarno. Dve leti niso vedeli, kaj narediti z gradom. Toda upniki so pritiskali in slednjič izsilili dražbo - a za grad se ni zanimala nobena oblast ali javna ustanova, dokler se ni zvedelo (kako, je še zdaj uganka), da je med resnimi interesenti za grad tudi celovška Mohorjeva družba. Tedaj pa je bil nenadoma ves uradni in neuradni nemški Vetrinj pokoncu in izsilili so od sodišča, da so dražbo odgodili. Zdaj delajo na tem, da mora občina ohraniti grad kot "kulturno dediščino".

Goriški KATOLIŠKI GLAS je razkril, da jugoslovanske oblasti odmerjajo višino pokojnine za delovno dobo, opravljeno v Jugoslaviji, z dvojno mero: tistim, ki so včlanjeni v Združenju Jugoslovancev (v Franciji) dajejo pokojnine višje kot bi jim pripadale, onim pa, ki niso člani, pa nižje, kot bi jim pripadale. Gre za izvajanje sporazuma med Jugoslavijo in Francijo o pokojnini delavcev jugosl. izvora, ki so delali v Jugoslaviji ali Franciji, pa sedaj uživajo pokojno v Franciji ali Jugoslaviji. Francoske oblasti se striktno drže dogovora in pravično plačujejo.

KULTURA IN OMIKA

Minilo je sto let od dneva, ko so v Avstriji sprejeli zakon o obvezni osemletni ljudski šoli. Z izjemo nekaterih manjših gorskih zaselkov in samotnih planinskih kmetij so imeli take šole po vseh krajih na slovenskem ozemlju. Posledica tega zakona je bila, da so ob ljudskem štetju leta 1910 našli v Sloveniji samo še 14.65% nepismenih, dasiravno je bilo povprečje za Avstrijo takrat 25%. Po razpadu Avstrije je na področju Dravske banovine nepismenost padla od 8.85% leta 1921 na 5.54% leta 1931. Po zadnjih podatkih pa je bilo lani v Sloveniji samo še 1.8% nepismenih, kar v pogledu pismenosti uvršča Slovenijo med najnaprednejše narode v Evropi.

KOMUNISTI PROTI ENOSMERNOSTI

12. septembra se je sestal takozvani aktiv komunistov v uredništvih revialnega tiska v Sloveniji in razpravljajal o družbenem razvoju doma v luči več sej sekretariatov in izvršnih odborov zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije. Člani aktiva so odločno zavrnilo pavšalne ocene teh teles o idejni zmedbi na revialnem področju in vsakršne morebitne poskuse, da bi politična akcija na tem področju in sploh v sferi intelektualnega dela potekala samo enosmerno od političnih vrhov navzdol. Komunisti iz uredništev so poudarili, da mora politično delovanje potekati po vertikalnih kanalih potekati v obeh smereh.

Še lepše pa bi bilo, če bi se "politični vrhovi" sploh nehali vmešavati v svobodo uredništev tako revialnega kot dnevnega tiska. Potem bi imeli resnično svobodo tiska!

FESTIVAL V KRIŽANKAH: Za časa letošnjega poletnega ljubljanskega festivala v Križankah se je zvrstilo 48 predstav: 15 oper, 12 koncertov, sedem folklornih predstav, pet dram in trije baletni večeri. Predstav se je udeležilo nekaj več kot 45.000 obiskovalcev, od tega trideset odstotkov tujcev.

PLOŠČE ZA ARHIV: Po novem zveznem zakonu, ki ga bodo "posvojili" z republiškim zakonom, bo treba v bodoče tudi gramofonske plošče pošiljati v hranitev narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani ter študijski knjižnici v Mariboru.

FILM: Jugoslovanski filmski izvoz bo letos dosegel vrednost več kot 470.000 dolarjev, od tega približno 300.000 dolarjev v vzhodnoevropske dežele in 170.000 na področje konvertibilnih valut.

V Sarajevu se pripravljajo na snemanje igranega filma "Kako je bil ujet Draža Mihajlovič". Producent filma je sarajevsko podjetje "Bosna-film" - "nevtralno"...

ZNAMKE: Na trgu je nov katalog poštne znamke Jugoslavije za leto 1970. Novi katalog ne dela več razlike med izdajami znamk pred drugo svetovno vojno in po njej.

OBLETNICE: Moderna galerija v Ljubljani prireja to jesen veliko razstavo del Riharda Jakopiča ob stoletnici njegovega rojstva. Galerija prosi vse lastnike Jakopičevih del, da sporočijo svoj naslov, ker bi rada izpopolnila seznam umetnikovih del in jih prefotografirala.

70-letnico je praznoval akademik Dr. Ivan Rakovec, od leta 1946 redni profesor za geologijo in paleontologijo na ljubljanski univerzi.

Umril je Janez Zorman, prvi ravnatelj Narodne galerije v Ljubljani. Star je bil 80 let.

STIKI S TUJINO: Francoska literarna založba Avant-Quart je izdala izbor poezije jugoslovanskih pesnikov - kmetov, ki je vzbudil med kritiki veliko zanimanje.

Društvo slovenskih pisateljev, Slovenski center PEN kluba in Društvo slovenskih prevajalcev že sedem let izdajajo "Le livre slovène", ki je edina revija, ki seznanja tuje bralce z dosežki slovenske literature. Večina člankov in prispevkov je v francoščini, nekaj pa jih je tudi v nemščini in angleščini. Angleške prevode oskrbuje Škot Alasdair MacKinnon. Poseben prispevek v zadnji, dvojni številki opozarja na antologijo "Nouvelles slovènes", ki je izšla pri pariški založbi Seghers.

Člani folklorne ansambla "Tine Rožanc" so pred kratkim zastopali Jugoslavijo na folklornem festivalu v Bilinghamu v Angliji, ki so se ga udeležili folkloristi iz 12 dežel. Pripravili so tudi krajši program za BBC. Neslužbeno jim je bilo sporočeno, da so bili na festivalu najboljša folklorna skupina.

Ljubljano je avgusta obiskal pastor Döttling iz protestantske župnije Derendingen, ki je bila zadnja fara Primoža Trubarja. Ob tej priliki so mu v Mladinski knjigi v Ljubljani podarili faksimile Dalmatinove Biblije.

V tisku se nahaja četrta angleška izdaja Prešernovih poezij. Založnica zbirke je Državna Založba Slovenije z londonskim izdajateljem Johnom Calderjem. DZS pripravlja tudi slovensko slovnico za Angleže in Američane, za katero pravijo, da bo sicer na visoki ravni, a da jo bo mogoče vseeno praktično uporabljati.

Poleti je Oddelek za slovanske jezike in književnosti na filozofski fakulteti organiziral že V. seminar slovenskega jezika, literature in kulture za tuje slaviste, univerzitetne učitelje, študente, pa tudi književne prevajalce. Udeleženci so poslušali 20 predavanj, na enodneven izlet pa so šli na Dolenjsko, v Belo Krajino in v Kočevski rog.

Beograjska založba Vuk Karadžić je podpisala pogodbo s pariško založbo Larousse o izdajanju enciklopedij. De set let bo objavljala razne enciklopedije, slovarje in druga dela, ki bodo predstavljena publiko v Jugoslaviji kot Jugoslovanski Larousse.

SPECTATOR

Edvard Kardelj je govoril 14. septembra v Kozjem severno od Krškega, kjer je 15.000 ljudi, večina mladine, proslavljalo 50-letnico SKOJa in KPJ. Kardelj je rekel, da je ideja Skoja ostala izhodišče za povojno delo obnovljene organizacije socialistične mladine, kar bi "politični prekupčevalci z idejami-enodnevnici" hoteli zamegliti, "ker bi radi napravili prostor za politične pritiske, ki so povsem nasprotni interesom osnovnih plasti našega delovnega ljudstva". Iz takih krogov slišimo očitke: "Marx, marksizem in socialistična revolucija so obljubljali delovnemu človeku raj na zemlji, zdaj pa vidimo, da tega raja ni, ljudje morajo trdo delati, med njimi ni ekonomske enakosti... in se tudi med socialističnimi deželami pojavljajo ostra navskrižja. Čemu potem revolucija, govore taki ljudje... Nadaljujmo v njihovem slogu: čemu ne prepustiti stvari spontanemu razvoju, se pravi političnemu sistemu buržuaznega tipa in konkurenci političnih grup za oblast?"

"Ni treba posebne politične modrosti," je nadaljeval Kardelj, "da se v takih in podobnih umovanih razpozna glas nasprotnikov socializma ali pa tistih, ki so spričo problemov in težav v razvoju socialistične družbe izgubili vsak socialistični kompas." Posamezna gesla sprejemajo tudi ljudje, ki se ne zavedajo, kam ta gesla vodijo. "V resnici pa niti Marx niti resnični marksisti in tudi naša revolucija nikoli niso obljubljali raja na zemlji." Opozarjali so, da razvoj nima konca in da ni idealne družbe. Trdili so le, da bo socialistična revolucija omogočila delovnim ljudem, da sami odločajo o pogojih in sredstvih svojega dela in da postanejo gospodarji svoje usode. To svojo obljubo je naša revolucija povsem izpolnila, je dejal Kardelj. Jugoslavija je četrta ali peta v svetu po hitrosti gospodarskega razvoja, kar je nekaj posebnega.

Demokratizacija družbenega življenja v Jugoslaviji "ni dala samo širšega prostora za napreden boj mnenj... marveč je odprla tudi širši prostor aktivnosti, ki je usmerjena proti socializmu in proti samoupravljanju." To nas ne sme plašiti, je rekel Kardelj, opozoriti pa nas mora, da socialistična demokracija lahko obstoji "samo pod pogojem, če se bomo nepretrgoma in vztrajno borili proti vsemu tistemu ekonomskemu, političnemu in idejnemu pritisku, ki skuša naši družbi dati drugo smer, ne pa socialistično, samoupravno in demokratično." Demokracija je samo "oblika družbenih odnosov med ljudmi" in je od ljudi odvisna, ali bodo v posodo nalili dobrega ali slabe vina. Napredne socialistične sile morajo zato brniti svojo demokracijo, da ne postane orožje protisocialističnih sil. "Izkušnje nekaterih drugih socialističnih držav nam glede tega dajejo bogate nauke. Kajti korakov socialističnega in demokratičnega napredka marsikdaj in marsikje niso zaustavljali samo stalinizem, birokratski konservativizem in zunanji pritisk, ampak tudi taki ljudje, ki so nastopali v imenu družbenega napredka, vendar so o njem vedeli povedati samo nekaj fraz o svobodi in demokraciji. Take njihove težnje so bile sicer na ravna reakcija na politični absolutizem stalinističnega tipa." Toda ker ti ljudje "niso znali ali niso hoteli videti", kaj stoji za frazami, "je bil njihov pritisk samo sunek v hrbet tistim revolucionarnim silam socialistične družbe, ki so se borile za resničen... napredek socialistične družbe. Politični nosilci takega pritiska so postali... dejanski

zavezniki enih ali drugih nasprotnikov demokratičnega socializma in s tem demokracije sploh."

Tudi Jugoslavija bi se znašla v takem položaju, je menil Kardelj, če bi komunisti ne razumeli, da sta utrđitev in razvoj demokracije in socializma medsebojno povezana, in če se ne bi postavljali po robu tako stalinizmu kakor tudi "jalovemu, socialnemu in liberalističnemu ultraradikalizmu, ki prav s svojo neodgovornostjo in avanturizmom postavlja na kocko revolucionarne pridobitve" delovnih ljudi. "Ljudje, ki tega ne razumejo, pravzaprav ne morejo razumeti ničesar o tem, kar se da nes resnično godi v socialističnem svetu." Ni treba dvomiti, "da bi šle po zlu pridobitve našega demokratičnega razvoja tisti hip, ko bi bile ogrožene socialistične in samoupravne pridobitve" delavskega razreda.

VEJA, NA KATERI SEDIMO

Gre za to, je dejal Kardelj, ali bo našo družbo še na prej usmerjal interes človeka na delovnem mestu, ali pa se bodo krmila družbe polastile nasprotno sile, ki so ali državno-lastniški birokratizem, ali pa so ostanki stare družbe, ki poskušajo obrniti kolo nazaj na pot kapitalizma in buržuazne politične države. "To so tri edine realne sile naše družbe." Ne glede na to, kaj si kdo misli o sebi, dela z vsem "v prid ene, druge, ali tretje od teh realnih sil naše družbe". To je pravi smisel razredne borbe v sedanjih razmerah. Borci za resničen napredek socializma morajo biti budni nasproti "teorijicam", da delavskega razreda ni več ali da ni sposoben za samoupravljanje, da družbenih problemov ne rešuje razredni boj, ampak samo demokracija, da je samoupravna komuna nesmisel itd. Napredne sile socializma morajo zavzemati jasna stališča ob perečih vprašanjih.

Mlade generacije morajo biti zvest branilec svobode, pravic in bodočnosti svojega naroda, je rekel Kardelj. "Pri tem pa ne smemo izgubiti izpred oči, da nacionalistična sebičnost ter egocentrizem in zapiranje pred drugimi narodi ne samo ni uspešna obramba svobode in napredka lastnega naroda, ampak to nasprotno spodkopava njegovo notranjo moč in ga slabi v razmerju do drugih narodov." To je treba prav posebej poudariti, ker nasprotniki socializma "kaj radi podpihujejo nacionalistične predsodke in dezinformacije, da bi tako skrili resnične reakcionarne cilje svoje politične akcije." Boj za varnost in svo-

bodo slovenskega naroda mora biti boj za sodelovanje in povezovanje z vsemi narodi sveta, "posebej pa še med narodi Jugoslavije, ki jih tako tesno povezuje zgodovinska usoda kakor tudi ekonomski in politični interesi današnjega časa". Postavlja se vprašanje, ali se bomo borili za to, da bi bila tako slovenska socialistična skupnost kot jugoslovanska skupnost narodov zmeraj boljša, "ali pa si bomo sami žagali vejo, na kateri sedimo," je rekel Kardelj.

PRAVILA VEDENJA V RAZVIJANJU BOJA MNENJ

Predsedstvo in izvršni odbor zvezne konference Socialistične zveze sta na seji v Beogradu 16. septembra obravnavala politični položaj v Jugoslaviji.

Predsednik zvezne konference Veljko Milatović je opozoril, da je potrebno "širše angažiranje", ker se obdobja vzpona in hitre rasti menjavajo z obdobji zastoja. "Latentna kriza" zapleta položaj in je težko videti, "kdo koga rešuje iz stagnacije". Organi federacije so bili včasih obtoženi česa, za kar niso bili odgovorni. Mnogo bolj bi bilo koristno, če bi se prenehalo medsebojno obtoževanje in bi vsak prevzel svoj delež odgovornosti. Zaradi ostrih soočenj postajajo glasnejše tiste sile, ki vprašujejo, ali samoupravna demokratična pot lahko zagotovi boljši red in večjo odgovornost. Milatović se je tem silam uprl in je obsodil pritisk kot "obliko razreševanja težav".

Predsednik zvezne skupščine Milentije Popović je poudaril, da so "metodo političnih pritiskov", ki se je začela širiti, začele prakticirati socializmu sovražne sile. Toda "pritiskov" se poslužujejo tudi zavestne socialistične sile, pri čemer gre za nekatere odnose v državi. Zdaj je važno določiti "pravila vedenja v naših razpravah, v razvijanju boja mnenj". Po njegovem mišljenju je "politično nedopustno", da predstavniki organov v tej ali oni republiki vnaprej določijo stališča o kakem vprašanju, o katerem mora odločati federacija, saj "v federaciji ne gre samo za korist enega... ampak za enotno skupno korist" vseh republik. Nedopustno je, da se "zahteva odločno sprejetje svojih stališč na podlagi pogajanj z organi federacije," ker se tako niso dogovorili.

Janez Vipotnik je dejal, da problemi, ki povzročajo spore med republikami in federacijo, niso od včeraj. Treba jih je hitro rešiti. Posojilo za ceste je bilo samo povod "za politično zaostreno psihozo"; glavni vzroki so skrb za reformo, za devizni režim, zaradi nelikvidnosti in naraščajočih investicij.

Mitja Ribičič je rekel, da pritiski slabijo vpliv in moč zvezne vlade. Na četrtem plenumu smo premagali unitarizem in politični centralistični etatizem. Zdaj pa je nastal večji vpliv republiškega etatizma, ki je po vezan z nacionalizmom in še bolj s teokratizmom. Pritiski na zvezno vlado prihajajo s področja gospodarskih odnosov in investicijske politike, pa kljub temu, da napadajo "trdnjavo etatizma", niso avtomatično progressivni. Spori med posameznimi podjetji ali gospodarskimi grupacijami dobijo politično obeležje, ker dobe okvir medrepubliških sporov ali pa sporov med republiko in federacijo. Vzroke za to je treba iskati v preveličem vplivu države na gospodarstvo. Ribičič je tudi de-

jal, da ni res, da je zvezna administracija draga, saj troši samo 5 odstotkov zveznega proračuna.

Predsednik konference zveze mladine Jugoslavije Janez Kocijančič je rekel, da živimo v dobi naraščajoče nacionalne zavesti v Jugoslaviji in v svetu. Poudaril je, da "gospodarska integracija vsaj za zdaj še ne pelje k nacionalni integraciji. To velja tudi za Jugoslavijo in zato je treba te pojave skrbno analizirati, ker ima nacionalna zavest svoje pozitivno jedro poleg škodljivih in obrobnih manifestacij. V našem sistemu moramo to pozitivno jedro, željo po tekmovanjih in nacionalni emancipaciji, ki niso zmeraj na škodo drugih, razvijati," je dejal Kocijančič.

TITO-CEAUSESCU

Tito in romunski predsednik Ceausescu sta se 20. septembra sestala v Djerdapu, najprej v Kladovu na jugoslovanski strani in nato še v Turnu Severinu na romunski strani. Obe državi tam skupno grade veliki hidroenergetski in plovni sistem. Tito in Ceausescu in njihovi sodelavci so razgovarjali o medsebojnem sodelovanju in sklenili, da bodo to sodelovanje še povečali na vseh področjih. Poudarila sta odločnost obeh držav, da si bosta prizadevali izboljšati atmosfero v mednarodnih odnosih in za krepitev miru ter razvijali najširše sodelovanje z vsemi državami ob spoštovanju načel neodvisnosti, popolne enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve. Zavzela sta se za miroljubno urejanje spornih vprašanj v mednarodnih odnosih in se izrekla za sklicanje konference evropskih držav. Obe strani sta potrdili svojo solidarnost in podporo boju vietnamskega ljudstva in izrazili zaskrbljenost zaradi stopnjevanja napetosti na Srednjem vzhodu. Obe državi in partiji obeh držav sta tudi odločeni razvijati odnose priateljstva in enakopravnega sodelovanja z vsemi socialističnimi državami, komunističnimi partijami in naprednimi silami.

SLOVENIJA-JULIJSKA KRAJINA

Deželo Furlanijo-Julijsko Krajino je obiskala delegacija Republike Slovenije na čelu s Stanetom Kavčičem. Obe deželi imata cvetočo trgovino, ki je v prvi polovici letošnjega leta npr. dosegla vrednost 165 milijard lir. Zaradi vse bolj odprtih mej se stalno večja število obmejnih prehodov, ki je lani doseglo številko 54 milijonov v obeh smereh. Obe deželi sta tudi zelo zainteresirani v graditvi modernih prometnih zvez, s

katerimi bi najuspešneje opravljali vlogo takoimenovane ga gospodarskega mostu med Vzhodom in Zahodom.

2. oktobra je na obisk v Jugoslavijo prišel tudi italijanski predsednik Saragat v spremstvu zunanjega ministra in nekdanjega predsednika vlade Mora. Razgovarjala sta s Titom, Ribičičem in Tepavcem o medsebojnih odnosih in o raznih mednarodnih zadevah, predvsem o evropski konferenci za kolektivno varnost in o položaju na Srednjem Vzhodu, ki je zapletel položaj tudi v Sredozemlju.

IZ GOSPODARSTVA: V prvem polletju tega leta so slovenske železnice napravile en milijon din čistega dobička, v primeri z 80 milijoni izgube v Zagrebu, 64 milijoni izgube v Beogradu in 24 milijoni izgube v Sarajevu. Toda ni verjetno, da bi to stanje trajalo dlje časa, kajti po železnici potuje vse manj blaga in potnikov, predvsem zaradi počasnosti in velikih zamud. Samo v potniškem prometu znašajo zaradi tega izgube do 30 milijonov na leto.

Ob koncu maja je bilo v Jugoslaviji po službenih podatkih 1660 investitorjev, ki so začeli graditi 4090 objektov v skupni vrednosti 58 milijard dinarjev. Poslovne banke so dale garancijo za gradnjo novih objektov v vrednosti 17.8 milijard dinarjev. Neizpolnjene obveznosti družbenopolitičnih skupnosti do izvajalcev del pa so že v avgustu znašale 869 milijonov: federacija 748 milijonov, republike 34 milijonov in občine 37 milijonov. Obenem pa gradbena podjetja še vedno niso dobila 9.3 milijarde za dela, ki so jih izvršila pred tem:

Polovica novo začelih gradenj je bila označena kot "blago za trg", t. j. stanovanja. Služba družbenega knjigovodstva pa je ugotovila, da objekti v vrednosti 1.6 milijarde niso stanovanja ampak hoteli, industrijske dvorane, blagovne hiše, pristaniška in druga skladišča, večnadstropne garaže za avtomobile itd. Če gre za gradnjo stanovanj, investitorju namreč ni treba položiti garantnega depozita, ki znaša kar 40% vrednosti investicije, iz katerega plačajo izvajalca del, če investitorju zmanjka denarja. Gradbena podjetja, ki na svojo roko gradijo te objekte, seveda ne vedo komu jih bodo prodala in kdaj bodo dobila svoj denar nazaj, s čemer še bolj zaostrujejo sedanje pomanjkanje gotovine v deželi.

Ljubljanska tovarna Kolinska je dobila licenco za pro izvajanje koncentrirane juhe Knorr. S Corn Product Company International so sklenili sporazum, po katerem bodo v Kolinski za proizvodnjo teh juh uporabljali jugoslovanske kmetijske pridelke in polizdelke. Te pridelke in polizdelke bodo dobavljali tudi več tovarnam v tujini, ki izdelujejo juhe Knorr.

Zaječarsko podjetje "Elektro-Timok" je dobilo od zahodnonemške firme Siemens licenco za izdelavo merilnih transformatorjev. Obenem bo Siemens tudi dobavil opremo in tehnologijo za novo tovarno v Zaječaru.

Zunanjetrgovinski deficit Jugoslavije je znašal na koncu julija 450 milijonov dolarjev, dvakrat več kot lani.

Ob robu

Kardeljev govor 14. septembra v Kozjem, ki je bil namenjen predvsem mladini, je bil med drugim tudi odgovor na zahteve, ki sta jih teden dni pred tem postavila izvršna odbora skupnosti študentov Ljubljane in Maribora. Odbora sta pozvala "družbenopolitične dejavnike" in slovensko ter jugoslovansko javnost k razpravi o vseh družbenih vprašanjih, ki bi jih "kdorkoli" postavil na dnevni red kot problem, k razpravi "na podlagi poznavanja stvarnosti, jasno izraženih stališč in argumentov". Odbora sta bila mnenja, da v takšni razpravi ne sme biti "političnih izključevanj, tabujev in vsiljenih preglasovanj".

Študentje so postavili sledeče zahteve:

Precizneje je treba ugotoviti, kaj je bilo doslej uresničenega od reformskih ciljev - ker postajajo odstopanja od reformnih načel, tako imenovane izjeme, že pravilo.

Enako kot je potreben pospešen razvoj nerazvitih, je potrebno tudi precizirati, kako to doseči, da bo ustrezalo delovnim ljudem obeh področij in objektivnim možnostim. Popolneje je treba opredeliti tako občutljive kategorije kot so solidarnost, povečana vloga delovnih ljudi pri odločanju o razširjeni reprodukciji in načela reforme.

Določeneje je treba ugotoviti, kakšni naj bodo značaj federacije, njene pristojnosti in funkcije, kakšne so pristojnosti in naloge republik, kako opredeliti federacijo kot samoupravno skupnost enakopravnih narodov. Imeti je treba učinkovita telesa družbenopolitičnih skupnosti, tudi federacije, toda na točno določenih področjih njihovega dela. Zvezna telesa naj delajo strokovno in suvereno v okvirih svojih pristojnosti, federacija kot celota pa naj ima samo toliko funkcij, dolžnosti in pravic, kot terja ustvarjanje sistemske enotnosti in zadovoljevanje temeljnih skupnih potreb.

Potrebno je pospešiti izdelavo perspektivnega plana razvoja SR Slovenije - z ozirom na dejstvo, da smo Slovenci danes bolj svoj gospodar kot kdajkoli in da je naša prosperiteta odvisna predvsem od naših odločitev in našega dela.

Slovenski izvršni svet naj na podlagi že razpoložljivih podatkov obvesti slovensko in jugoslovansko javnost o tem, koliko Slovenija prejema in koliko daje, ostala republiška vodstva pa naj povedo isto za druge republike.

Nadaljnji razvoj sistema samoupravljanja in demokracije zahteva, da se razčisti nekaj temeljnih nejasnosti, pred vsem kakšen naj bo odnos do spornih situacij in interesov.

Natančneje je treba opredeliti razredne sovražnike in tuje vplive. Enako je treba razčistiti pojme kot so delovno ljudstvo in delavski razred, kam spadajo občani SFRJ, ki ne sodijo ne v eno ne v drugo kategorijo. Birokratske sile večje izrabljajo te nejasnosti v svojo korist.

Razprave o tem bodo ostale brez pozitivnih rezultatov v družbeni praksi, če ne bodo potekale strokovno, ob polnem angažiranju družbenoslovja in tako, da bo vsak lahko povedal svoje mnenje. Podpreti je treba razvoj znanosti in razčistiti odnose med znanostjo in politiko. I. STANIČ

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40
ROMA
(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED
Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40
Tel. 777-102

HOTEL DANIELA
Roma - Via L. Luzzatti 31
Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097
Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada